

Iran trước ngã rẽ bất ổn - khủng hoảng xã hội và tâm thức quốc gia

ISSN: 2734-9195 09:51 12/01/2026

Ngã rẽ thật sự, vì thế, không chỉ nằm ở những quyết sách trước mắt, mà nằm ở câu hỏi sâu hơn: con người chọn đối đầu với khổ đau, hay chọn con đường chuyển hóa khổ đau bằng trí tuệ và lòng nhân ái?

Những bất ổn đang diễn ra tại Iran, như bài viết “Iran trước ngã rẽ bất ổn” đăng trên Báo Thế giới và Việt Nam (baoquocte.vn) đã phản ánh, cho thấy bức tranh xã hội nhiều áp lực: khó khăn kinh tế, tâm lý bất mãn lan rộng và những thách thức trong điều hành quốc gia.



Một cuộc biểu tình ở thủ đô Tehran. (Nguồn: Getty Images)

Tuy nhiên, nếu chỉ nhìn các biến động ấy như những con số lạ phát hay sự kiện chính trị đơn lẻ, chúng ta có thể bỏ qua một tầng nguyên nhân sâu hơn. Từ lăng kính Phật học, bất ổn xã hội không chỉ là khủng hoảng của cơ chế vận hành, mà còn là biểu hiện của tâm thức tập thể đang bất an, nơi khổ đau tích tụ lâu ngày tìm cách bộc lộ.

Iran và “ngã rẽ bất ổn”: Khi xã hội bước vào vùng chấn động

Bài viết trên Baoquocite.vn đặt Iran trong một thời điểm nhạy cảm, nơi các khó khăn kinh tế - xã hội đan xen với áp lực nội tại và ngoại vi. Sự bất ổn không bùng phát từ một nguyên nhân duy nhất, mà là kết quả của nhiều yếu tố cộng hưởng, khiến đời sống người dân chịu sức ép kéo dài.

Phật học gọi trạng thái ấy là khổ, không chỉ là khổ vì thiếu thốn vật chất, mà là khổ vì tâm không an, vì cảm giác bấp bênh trước tương lai. Khi một xã hội bước vào vùng chấn động, điều đáng lưu tâm không chỉ là diễn biến bề mặt, mà là dòng tâm lý tập thể đang chuyển động ra sao.

Khủng hoảng kinh tế - xã hội dưới góc nhìn Khổ đế

Trong Tứ Diệu Đế, đức Phật bắt đầu bằng Khổ đế, không để than vãn, mà để nhận diện đúng thực tại. Khó khăn kinh tế, giá cả leo thang, đời sống bị siết chặt, như bài báo gốc đã phản ánh, chính là biểu hiện cụ thể của khổ trong đời sống xã hội.



Iran đứng trước những lựa chọn quan trọng trong bối cảnh bất ổn xã hội và áp lực đan xen; dưới góc nhìn Phật học, đây không chỉ là ngã rẽ chính sách mà còn là ngã rẽ của tâm thức cộng đồng. (Hình minh họa được tạo bởi AI).

Tuy nhiên, Phật học nhấn mạnh: khổ không chỉ nằm ở hoàn cảnh, mà nằm ở cảm thọ và nhận thức. Khi sinh kế bị đe dọa, tâm sợ hãi, lo lắng và bất an dễ phát sinh. Từ đó, sân hận có điều kiện bùng lên, không nhất thiết vì một sự kiện

cụ thể, mà vì nỗi mệt mỏi tích lũy lâu ngày.

Ở tầng sâu hơn, bất ổn kinh tế kéo dài làm xói mòn niềm tin xã hội. Khi niềm tin suy giảm, khổ đau không còn mang tính cá nhân, mà trở thành khổ mang tính cộng đồng, lan truyền và khuếch đại.

Tham - sân - si trong vận hành xã hội và quốc gia

Phật học không nhìn khủng hoảng chỉ bằng những thuật ngữ trừu tượng, mà quy chiếu vào ba gốc rễ căn bản: tham, sân và si.

Tham, trong bối cảnh điều hành xã hội, không chỉ là tham lợi ích vật chất, mà còn là tham giữ ổn định bằng mọi giá, tham kiểm soát trước nỗi lo sợ mất trật tự. Khi tham chi phối, các quyết định dễ trở nên cứng nhắc, thiếu linh hoạt và khó cảm thông với những chuyển động tinh tế của xã hội.

Sân xuất hiện khi áp lực dồn nén không được giải tỏa bằng đối thoại. Sân không nhất thiết biểu hiện bằng bạo lực, mà có thể là thái độ phòng vệ, đối đầu, hoặc nghi kỵ lẫn nhau giữa các nhóm trong xã hội.

Si là không thấy rõ nguyên nhân sâu xa của khổ. Khi si hiện diện, các giải pháp thường mang tính đối phó ngắn hạn, tập trung vào biểu hiện bên ngoài, mà chưa chạm đến gốc rễ tâm lý và cấu trúc xã hội đang sinh khổ.

Biểu tình và cộng nghiệp xã hội

Từ góc nhìn Phật học, các cuộc biểu tình, như bài gốc đề cập, không chỉ là hành động phản kháng tức thời, mà là quả của nhiều nhân xã hội tích tụ. Không một cá nhân hay một nhóm nào đơn lẻ tạo ra hiện tượng ấy; đó là kết quả của cộng nghiệp, hình thành khi nhiều dòng tâm thức cùng chịu chung áp lực và bất an.

Cộng nghiệp bất thiện thường xuất hiện khi đối thoại bị đứt gãy. Khi người dân cảm thấy tiếng nói của mình không được lắng nghe và khi nhà quản lý không còn nắm bắt được tâm lý xã hội, khoảng cách giữa các bên ngày càng lớn. Khoảng cách ấy, theo thời gian, trở thành mảnh đất màu mỡ cho bất ổn nảy sinh, phát triển.

Phật học không quy kết đúng - sai một chiều, mà nhìn biểu tình như một dấu hiệu cần được quán chiếu, để hiểu xã hội đang đau ở đâu và vì sao nỗi đau ấy chưa được chuyển hóa.

Áp lực quốc tế trong mối quan hệ duyên sinh



Tư duy Phật học tiếp cận các vấn đề quốc tế như những hiện tượng duyên sinh, cần được quán chiếu bằng tỉnh thức và trí tuệ, thay vì chỉ phản ứng từ bề mặt sự kiện. (Hình minh họa được tạo bởi AI).

Bài viết của baoquocte.vn cũng nhắc tới các tác động từ bên ngoài đối với Iran. Dưới ánh sáng Phật học, không quốc gia nào tồn tại như một thực thể độc lập tuyệt đối. Mọi quốc gia đều nằm trong mạng lưới duyên sinh toàn cầu, nơi kinh tế, chính trị và an ninh đan xen.

Khi nội tâm xã hội đã bất ổn, các ngoại duyên, dù là sức ép hay căng thẳng quốc tế, đều có thể trở thành chất xúc tác, khiến khổ đau gia tăng. Phật học gọi đó là sự cộng hưởng giữa nội nhân và ngoại duyên: nếu nội lực vững, ngoại duyên khó lay chuyển; nếu nội tâm đã rạn nứt, ngoại duyên dễ khuếch đại bất ổn.

Iran trước “ngã rẽ”: Đối phó hay chuyển hóa?

Từ lăng kính Phật học, “ngã rẽ” mà Iran đang đối diện không chỉ là lựa chọn chính sách, mà là lựa chọn cách tiếp cận khổ đau. Đối phó thường là phản ứng trước mắt, nhằm làm dịu tình hình tức thời. Chuyển hóa, ngược lại, đòi hỏi trí tuệ và sự kiên nhẫn, nhìn thẳng vào nguyên nhân sâu xa của bất an xã hội.

Phật học không đưa ra giải pháp chính trị cụ thể, nhưng gợi mở những nguyên tắc căn bản: chính niệm trong nhận diện vấn đề, lắng nghe để tái lập đối thoại và giảm tâm đối kháng để hạn chế cộng nghiệp bất thiện. Khi đối thoại được khôi phục, niềm tin có cơ hội tái sinh; khi niềm tin được nuôi dưỡng, khổ đau xã hội mới dần lắng dịu.

Bài học từ một “ngã rẽ bất ổn”

Nhìn từ Phật học, bất ổn của Iran không chỉ là câu chuyện của riêng một quốc gia, mà là tấm gương phản chiếu những thách thức chung của thế giới đương đại. Khi khổ đau tích tụ mà không được nhận diện và chuyển hóa, nó sẽ tìm cách bộc lộ dưới nhiều hình thức khác nhau.

Bài học gợi mở ở đây không nằm ở việc quy kết trách nhiệm, mà ở khả năng quán chiếu cộng nghiệp và nuôi dưỡng trí tuệ tập thể. Một xã hội chỉ thực sự ổn định khi tâm thức con người được an trú. Một quốc gia chỉ bền vững khi điều hành không chỉ bằng quyền lực và kỹ thuật, mà còn bằng sự thấu hiểu, từ bi và tỉnh thức.

Ngã rẽ thật sự, vì thế, không chỉ nằm ở những quyết sách trước mắt, mà nằm ở câu hỏi sâu hơn: con người chọn đối đầu với khổ đau, hay chọn con đường chuyển hóa khổ đau bằng trí tuệ và lòng nhân ái?

Đó không chỉ là câu hỏi dành cho Iran, mà cho mọi xã hội đang tìm cách đi qua những bất ổn của thời đại hôm nay.

Tác giả: **Thường Nguyên**

Nội dung tham khảo: Bài viết “Iran trước ngã rẽ bất ổn”. Link: <https://baoquocte.vn/iran-truoc-nga-re-bat-on-343865.html>